

Kémek évadján

Mostanában sokan, sokfelé mondják, hogy a kvázi-rendszerváltoztatás óta eltelt alig félnemzedéknyi idő kevés volt a mély, érdemi változásokhoz. S valóban, körülöttünk, de bennünk is kísért még a múlt. Hogy mennyire, azt egyebek mellett a mögöttünk hagyott hetek hátborzongató kémhistóriái is megmutatták. Először Markus Wolf, a szombaton eltemetett egykori Stasi-főnök váratlan halála nyomán sejlettek fel a múlt század kelet-európai hétköznapjai. A 80 éven felül is fiatalos, ápolt, már-már filmszínész külsejű főkémmel, az NDK oly sok ártatlan ember halálát követelő, könyörtelen elnyomó rendszerének emblematikus alakja, meglehetősen stílustalanul távozott: ágyban, párnák közt halt meg. Ráadásul nem emigrációban, hanem a tulajdon hazájában, ahová Moszkvából tért vissza, valószínűleg az immár egységes Németország titkosszolgálatával kötött vádalku révén. De a főkémmel lehetett mondanivalója az amerikai és az izraeli titkosszolgálatok számára is. Sokan ennek tulajdonítják, hogy visszatérése után megúsza hatéves börtönbüntetését – felfüggesztették az ítéletet –, és "arc nélküli emberből" médiaszékké vált. Egy guru pózával osztogatta a tanácsokat, miként kell küzdeni a nemzetközi terrorizmus ellen, könyveket írt. Szeretett szerepelni.

Mézes csapdák

Azt azonban gondosan titkolta, hogy szoros kapcsolatban állt a hírhedt Carlos, a Sakál halálbrigádjával, akárcsak a forradalmiság nevében ártatlan embereket gyilkoló Baader–Meinhof-csoport tagjaival, akiknek olykor Wolf osztotta a lapokat. Ügynökei a klasszikus kémkedés mellett különösen jeleskedtek a politikusok szexuális nyomorúságát kihasználó úgynevezett "mézes csapdák" állításában. De nem álltak meg a nőügyekkel való zsarolásnál. Előfordult, hogy egy-egy fogadáson méregfiolából néhány színtelen-szagtalan cseppet öntöttek valamelyik vendég pezsgőspoharába. Wolf tábornokot és Erich Mielke belügyminisztert – aki fiatalkorában maga is lelőtt két rendőrt – néha a személyes bosszú vezette. Egy ízben például Mielke megharagudott egy neves keletnémet labdarúgóra, aki átszökött a vasfüggönyön. Kivárt, és a maga szempontjából igaza volt: négy évvel később, amikor a "hazaárulót" halálos baleset érte, már kevesen figyeltek fel az ügyre.

Misa, a hídverő

Miközben a nyugati közvélemény máig gonosz gyilkosnak tartja Mielkét, a nekrológokból ítélve Wolfnak mintha sokban megbocsátott volna. Talán mert azt terjesztette

magáról, hogy a közvetítő – afféle "eszes hídverő" – szerepét játszotta a két ellenséges tábor között. A Stasi-filozófia és a Stasi-erkölcs szempontjából ez szintén igaz. Hiszen ő is benne volt abban a különös játszmában, amelyben Willy Brandt, Helmut Schmidt és az "új keleti politika" jelképének számító Egon Bahr bizalmas szavait éveken át a nyugatnémet–szovjet titkos csatornát működtető, tábornoki rangú kágébések juttatták el – egyenesen Jurij Andropov KGB-főnöknek és Leonyid Brezsnyev pártfőtitkárnak. Moszkvában feltétlenül megbíztak a gyermekkorában a szüleivel együtt a Szovjetunióba menekülő "Misa" Wolfban. A 101. számú technikum fedőnéven működő szovjet kémiskola padsoraiban nem akármilyen kádergyerekekkel tanult együtt. Tito marsall félkarú fia és a La Passionariaként világhírűvé váló spanyol kommunista, Dolores Ibarruri fogadott lánya éppúgy ott sajátította el a kapitalista világgal való küzdelem alapjait, mint a titkos objektum fekete báránya, a botrányt botrányra halmozó Farkas Vladimir.

Egy bolgár és egy orosz halála

Hozzá hasonlóan feltűnés nélkül távozott a napokban ebből az árnyékvilágból Bozsidar Dojcsev, az egykori bolgár állambiztonsági levéltár vezetője, titkos anyagainak kiváló ismerője is. Pedig, mint hírlík, a saját pisztolyából – nagyon furcsa szögből – torkon lőtte magát. Rengeteg titkot vitt magával a sírba. Tudnia kellett egyebek mellett, hogy hazájának elitje miért nem engedi mindmáig feltárni a II. János Pál pápa elleni merénylet bolgár szálait. Dojcsev halálával szemben igazi világbotrányra vált az egykori orosz állambiztonsági tiszt, Alekszandr Litvinyenko elleni londoni merénylet. Az ezredes, aki alig egy hónapja kapta meg a brit állampolgárságot, tisztában volt azzal, hogy veszélyben van, mint mindenki, aki szembefordul a Céggel. Litvinyenko ezt már 1998-ban megtette, amikor egy moszkvai sajtóértekezleten azzal vádolta meg feletteseit a KGB-utód FSZB-ben (Szövetségi Biztonsági Szolgálatban), hogy megbízták a londoni emigrációban élő oligarcha, Borisz Berezovszkij likvidálásával. Litvinyenko halálos ítéletét azonban nem ezért mondták ki. Alighanem az volt az igazi bűne, hogy 2001-ben egy történész társával könyvet jelentetett meg New Yorkban. Az FSZB felrobbantja Oroszországot című pamflet arról szól, hogy 1999 második felében az akkor miniszterelnök, Vlagyimir Putyin emberei a csecseneknek tulajdonított robbantásokat szerveztek és hajtottak végre Oroszország-szerte. Ezt az ügyet mindmáig a hallgatás ködfüggönye lengi körül Oroszországban. A Litvinyenko egykori hazájában uralkodó viszonyokat mi sem jellemzi jobban, mint hogy még az írás részleteit közlő ellenzéki kiadványt is csupán azok a moszkvai értelmiségiek vásárolják az

újságárusoknál, akik képtelenek belenyugodni Vlagyimir Putyin "irányított" vagy "szuverén" demokráciának nevezett autokrata uralmába.

Megjelent: Magyar Hírlap, 2006. 11. 26.